

"fair play" - czysta gra

Zachowanie "fair play" dotyczy zarówno zawodników rangi mistrzowskiej jak i uczniów szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły średniej. Zasady te powinno się stosować zarówno w sporcie jak i w życiu codziennym.

Uwrażliwienie młodzieży na zasady "fair play" w czasie rozgrywek szkolnych, podczas lekcji właściwie kształtuje stronę moralną ucznia, w sposób zasadniczy wpływa na stronę estetyczną przyszłego dorosłego człowieka.

Jeżeli w różnych sytuacjach życiowych potrafimy zachować się "fair play" oznacza to, że zostaliśmy właściwie przygotowani w domu rodzinnym i w szkole do dorosłego życia w społeczeństwie.

"FAIR PLAY" stanowi główną zasadę olimpizmu. Bez "fair play" sport traci swój sens. "Fair play" traktujemy nie tylko w kategoriach przestrzegania przepisów, ale w kategoriach wartości intelektualnych i moralnych wszystkich osób i środowisk odpowiedzialnych za rozwój sportu i rozwój młodzieży. Jean Borotra mówiąc o tym, na czym polega moralność sportowa, definiuje moralność jako etykę i wiedzę. A wiedza to między innymi znajomość tradycji europejskich w tym zakresie. Z jednej strony odnajdujemy początki "fair play" w kulturze celtyckiej, w kulturze rycerskiej, a w czasach nowszych nawiązujemy do pedagogiki Thomasa Arnolda opartej na wprowadzeniu gier sportowych do systemu edukacyjnego. Pierre de Coubertin przejęty tym systemem po dokładnym zapoznaniu się, był głęboko przekonany o tym, że sport ze wszystkimi wartościami etycznymi powinien zająć ważne miejsce w wychowaniu młodzieży na całym świecie. Umocniło go w tym przekonaniu poznanie historii greckich igrzysk starożytnych. Widzimy zatem, że znajomość tradycji umacnia nas w przekonaniu o słuszności myślenia o promocji "fair play" jako wartości zarówno ważnej dla sportu jak i edukacji młodzieży.

Od czasów Coubertina humaniści i wychowawcy wielu krajów zajmowali się tym tematem dochodząc do tych samych wniosków. Sport nie może toczyć się w separacji od założeń moralnych i musi się odbywać w klimacie całkowitej szczerości i lojalności z zachowaniem reguł i przepisów, równości szans i odpowiedzialności.

W "Manifeście Sportowym" opracowanym pod egidą UNESCO, skonsultowanym przez wszystkie rządy i reprezentatywne organizacje sportowe można przytaczać "duch sportowy jest tożsamością zasady "fair play", czyli lojalnego poszanowania przepisów pisanych i niepisanych.

Wymaga ona wielkodusznej postawy wobec przeciwnika, a wobec sędziego bezwzględnej dyscypliny. Zakłada ona pogodne zachowanie się w sytuacji zwycięstwa jak i klęski. Jest on podstawowym prawem w sporcie i nadaje mu jego rycerski charakter.

Założenia te, przyjęte od chwili narodzin nowoczesnego sportu są zawsze odczuwalne i akceptowane jako głęboka prawda. Tak więc etyka sportowa opiera się na trwałych fundamentach wartości "fair play".

Jak wynika z badań nad poziomem wiedzy i świadomości młodzieży w zakresie "fair play" pojęcie to głównie kojarzy się ze sportem. Czym jest zatem "fair play" dla młodzieży? Uczciwością, szczerością, lojalnością. Zawiera ona także według nich synonimy takie jak: etyka, moralność, dżentelmeńskość, rycerskość. Postępować "fair" w sporcie tzn. pragnąć szczerze aby przeciwnik walczył na zasadzie równych szans, być skrupulatnym do ostateczności w posługiwaniu się środkami zmierzającymi do osiągnięcia zwycięstwa. "Fair play" jest stałą i jednoznaczną rezygnacją ze zwycięstwa za wszelką cenę. Jest to więc postawa wynikająca z wymagań moralnych wobec samego siebie, ponieważ jej źródłem jest wewnętrzne przekonanie, że zwycięstwo osiągnięte w wyniku oszustwa, błędu sędziego nie stanowi prawdziwej wygranej. Trzeba pamiętać, że "fair play" w wykonaniu zawodnika, który ostatecznie odniósł zwycięstwo ma mniejsze znaczenie niż "fair play" zawodnika, który zwyciężył. "Fair play" jest sposobem bycia. Jest to poszanowanie dla samego siebie, które wyraża się przez: lojalność, poczucie sprawiedliwości i wspaniałomyślności, szacunek i uznanie dla przeciwnika, brak zamiaru demonstracyjnego chwalenia się swoim gestem fair play, postawę pełną godności i zdecydowania, skromność w wypadku zwycięstwa i spokój w momencie porażki, pełną świadomość, że przeciwnik jest przede wszystkim partnerem w grze. Młodzież widzi zagrożenia tych wartości w sporcie i próbuje się im przeciwstawiać dając liczne przykłady ze swoich środowisk.

Równocześnie młodzież wskazuje na uniwersalne wartości idei "fair play", dostrzegając ich rolę i znaczenie w życiu rodzinnym, w klasie, w szkole, w kręgach koleżeńskich, w stosunkach międzyludzkich, w polityce itp. To podnosi potrzebę znaczenia promocji "fair play" zarówno w sporcie jak i w systemach edukacyjnych wszystkich krajów.

Doceniając znaczenie promocji wartości "fair play" w sporcie poprzez massmedia, w których między innymi popularyzuje się postawy zgodne z duchem "fair play", wykorzystuje się sylwetki osób wyróżnionych nagrodami "fair play", negatywnie ocenia się zachowania "faul play" i inspiruje młodzież do bycia "fair" w sporcie i w życiu. Równocześnie z popularyzacją tych wartości w środkach masowego przekazu winno się inicjować działania aktywizujące w tym procesie samą młodzież i środowisko, w którym się uczy (szkoła) i żyje (rodzina, grupa rówieśnicza). Temu służą m.in. różne konkursy. Udział w takich konkursach nie tylko ma walor poznawczy, ale i emocjonalny.

Wprowadzenie wartości "fair play" w sporcie do systemu edukacji szkolnej na wszystkich jej poziomach traktujemy jako najślusniejszą i najaktywniejszą drogę ich promocji. Zależć to

będzie od akceptacji całego środowiska wychowawczego (uczniów, nauczycieli, rodziców i władz oświatowych). Daje to niepowtarzalną szansę samorealizacji wszystkich podmiotów edukacyjnych w zintegrowanym działaniu na rzecz promocji tych wartości. Chodzi o to, aby je zrozumieć, brać za nie odpowiedzialność jednostkową i grupową, przeżywać i oceniać.

Włączenie wartości "fair play" do systemu edukacyjnego zależy nie tylko od decyzji władz oświatowych, ale stanowisk w tej sprawie organów rządowych i samorządowych państwa. Od ich poziomu akceptacji dla tych wartości w dużej mierze zależy będzie klimat społeczny, w którym promocje "fair play" ma miejsce.

Z ubolewaniem odnotowujemy coraz częstsze przykłady zagrożeń wartości "fair play" w sporcie wyczynowym, szczególnie w niektórych dyscyplinach. Przeciwstawiamy się nietolerancji i przemocy, nieczystej grze, przepisom sportowym, które sprzyjają postawom "faul play", środkom dopingowym i korupcji, które są sprzeczne z zasadami "fair play" i podważają istotę sportu.

Stanisław Antkowiak